

Misleading Metrics and Iranian Journals

Z. Moghiseh¹ | N. Shokrzaddeh²

Received: 5, May 2019

Accepted: 3, Aug. 2019

Purpose: To investigate the characteristics of misleading metrics and identify the extent to which Iranian journals use such indicators.

Methodology: Characteristics were harvested from the literature. Then, 410 Iranian journals using such metrics were identified from the misleading metrics websites. Data analysis was conducted using Microsoft Excel.

Findings: Sudden disappearance from the web, large number of indexed journals, ambiguous and non-scientific methodologies, lack of accurate contact information, failure to notify about the scientific and administrative staff, charging journals for the calculation of metrics and conducting the evaluation in a short period of time were common. The name and information of 410 Iranian journals were listed in the website of 23 misleading metrics, 49 accredited by The Iranian Ministry of Science, Research and Technology (MSRT) and 101 titles accredited by The Iranian Ministry of Health and Medical Education (MHME) mentioned at least one misleading metric in their websites. Out of medical science journals 56% are affiliated with the medical science universities and institutions.

Conclusion: Utilizing misleading metrics negatively affect the reputation of scientific journals. That put them at the risk to be listed as predatory journals. Editorial boards are advised to avoid being indexed in misleading metrics and focus on reputable information and citation databases.

Keywords:

Misleading metrics; Misleading impact factor; Journal evaluation

DOI: 10.30484/nastrinfo.2019.2331

1. PhD Candidate, Science and Technology Policy, Iran University of Science and Technology; Expert of Simentometrics Office, Iran University of Science and Technology, z.moghise.6644@gmail.com
2. MA, Knowledge and Information Science, Shahid Beheshti University (Corresponding author), negin.shokrzaddeh94@gmail.com

شاخص‌های علم‌سنجی گمراه‌کننده و استفاده مجله‌های ایرانی از آنها

زهره مقیسه^۱ | نگین شکرزاده^۲

هدف: شناسایی شاخص‌های علم‌سنجی گمراه‌کننده و گزارش رواج استفاده مجله‌های ایرانی از آنها.

روش‌شناسی: تمامی ۴۱۰ مجله ایرانی نمایه‌شده در وبسایت ۳۵ شاخص علم‌سنجی مطالعه شدند. داده‌ها از وبسایت‌های شاخص‌ها و وبسایت مجله‌ها گردآوری و با استفاده از نرم‌افزار اکسل تحلیل شد.

یافته‌ها: ویژگی‌های شاخص‌های گمراه‌کننده مانند از دسترس خارج شدن ناگهانی وبسایت، بسیار زیادبودن مجله‌های استفاده‌کننده، روش‌شناسی مبهم و غیرعلمی، ندادن اطلاعات دقیق تماس و نشانی مؤسسه، معرفی نکردن کادر علمی و اجرایی ارزیابی و محاسبه شاخص مجله‌ها، دریافت هزینه برای محاسبه شاخص مجله، و انجام سریع محاسبه مشخصه آنها شناخته شد. نام ۴۱۰ مجله ایرانی در وبسایت ۲۳ شاخص گمراه‌کننده وجود دارد. ۴۹ عنوان مجله معتبر زیرنظر وزارت علوم و ۱۰۱ عنوان مجله معتبر زیرنظر وزارت بهداشت دست‌کم یک شاخص گمراه‌کننده را در وبسایت خود آورده‌اند. ۵۶٪ از مجله‌های استفاده‌کننده از شاخص‌های گمراه‌کننده وابسته به دانشگاه‌ها/مؤسسات علوم پزشکی هستند.

نتیجه‌گیری: استفاده از شاخص‌های علم‌سنجی گمراه‌کننده برای اعتبار مجلات علمی زیان‌بار است و می‌تواند نام آنها را در فهرست مجلات چپاولگر و نامعتبر قرار دهد. لازم است دست‌اندرکاران این مجلات از نمایه‌شدن در چنین شاخص‌هایی بپرهیزند و به پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معتبر روآورند.

دریافت: ۹۸/۰۲/۱۶ پذیرش: ۹۸/۰۵/۱۳

۱. دانشجوی دکترای سیاست‌گذاری علم و فناوری، دانشگاه علم و صنعت ایران؛ کارشناس دفتر علم‌سنجی دانشگاه علم و صنعت ایران
z.moghise.6644@gmail.com
۲. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی (نویسنده مسئول)
negin.shokrzadeh94@gmail.com

کلیدواژه‌ها

شاخص‌های علم‌سنجی جعلی، ضریب تأثیر جعلی، ارزیابی مجلات

مقدمه

در سال‌های اخیر تعداد برون‌دادهای پژوهشی معیار ارزیابی عملکرد و ارتقای علمی قرار گرفته است. کسانی از روی ناتوانی یا ناآگاهی برای انتشار مقاله‌هایشان به مجلات چاپ‌ولگر رومی‌آورند و بی‌توجه به موازین اخلاق پژوهش و نگارش علمی می‌کوشند برون‌داد پژوهشی خود را منتشر کنند. تمایل پژوهشگران برای انتشار مقالات در مجله‌های خارجی زمینه سوءاستفاده و رشد قارچ‌گونه ناشران جعلی^۱ اداره‌کنندگان مجله‌های چاپ‌ولگر^۲، مجله‌های ربوده‌شده^۳، و کنفرانس‌های جعلی^۴ را پدید آورده است (جمالی مهمویی، جشیره‌نژادی، و علیمحمدی، ۱۳۹۶؛ Beall, 2013; Jalalian & Dadkhah, 2015).

امروزه، بخش چشمگیری از برون‌دادهای علمی در حوزه‌های مختلف در مجله‌های دسترسی آزاد^۵ منتشر می‌شود که از الگوی انتشار دسترسی آزاد طلایی^۶ (دریافت هزینه از نویسندگان و رایگان برای خوانندگان) استفاده می‌کنند. مجله‌های دسترسی آزاد ویژگی‌های مثبت بسیار دارند از آن جمله: دسترس‌پذیری وسیع، خوانندگان بیشتر، مخاطبان بین‌المللی، و سرعت انتشار است. اما این مجلات زمینه‌ساز ظهور مجله‌های چاپ‌ولگر نیز شده‌اند. مجله‌های جعلی را ناشران گمنام به‌ویژه در کشورهای درحال توسعه به‌منظور درآمد ایجاد می‌کنند (Xia et al., 2015). این مجله‌ها ایمیل‌های گروهی به نویسندگان می‌فرستند و از آنها دعوت می‌کنند مقاله‌هایشان را برای انتشار به این مجلات بسپارند. پذیرش فوری، نداشتن فرایند هم‌تراز خوانی^۷، و کنترل کیفیت ادعای داشتن اعتبار علمی و داوران متخصص، استفاده از شاخص‌های ضریب تأثیر جعلی^۸، دریافت مبالغ هنگفت برای انتشار مقاله، استفاده دروغین از نام افراد معتبر یا نام‌های جعلی به‌عنوان اعضای هیئت تحریریه از نشانه‌های مجله‌های چاپ‌ولگر است (Beall, 2013; Jalalian & Mahboobi, 2014; Erfanmanesh & Pourhossein, 2017).

در سال ۲۰۱۱، مجرمان اینترنتی وب‌سایت Sciencerecord.com را ثبت کردند و با سوءاستفاده از نام و شماره بین‌المللی سایر نشریات، نسخه جعلی ایجاد کردند و نویسندگان را فریفتند و از آنها هزینه دریافت کردند (Dadkhah, Sutikno, Jazi, & Stiawan, 2015). به‌مرور تعداد مجله‌های دستبردخورده افزایش یافت و مجرمان اینترنتی از نام، لوگو، شماره بین‌المللی و سایر اطلاعات مجله‌های معتبر، به‌ویژه مجله‌های صرفاً چاپی یا دارای وب‌سایت غیرانگلیسی‌زبان، نسخه جعلی تولید کردند و مقالات را با دریافت هزینه از نویسندگان منتشر می‌کردند. آنها محدوده موضوعی مجله اصلی را رعایت نمی‌کنند؛ از این‌رو وب‌سایت‌شان برای هر شماره گاه بیش از

1. Predatory publishers
2. Predatory journals
3. Hijacked journals
4. Fake conferences
5. Open access journals
6. Gold open access model
7. Peer review
8. Bogus impact factors

۱۵۰۰ مقاله دارد. این مجله‌ها ادعا می‌کنند در پایگاه‌های معتبر نظیر وب‌آوساینس^۱، اسکوپوس^۲، و پاب‌مد^۳ نمایه می‌شوند و ضریب تأثیر دارند. ادعای آنها اغلب دروغ است. مجله‌های ربوده‌شده همانند مجله‌های چاپ‌ولگر از نویسندگان برای انتشار مقاله و عضویت در هیئت تحریریه دعوت می‌کنند (Dadkhah & Borchardt, 2016; Dadkhah, Maliszewski, & Teixeira da Silva, 2016).

پدیده مخرب دیگر، شاخص‌های گمراه‌کننده^۴ است. انواع شاخص‌های ضریب تأثیر جعلی از این دسته محسوب می‌شوند. نخستین بار گارفیلد شاخص ضریب تأثیر را در سال ۱۹۵۵ برای بررسی میزان تأثیرگذاری مجله‌ای در حوزه موضوعی خود مطرح و در سال ۱۹۶۱ در نمایه استنادی علوم^۵ استفاده کرد. ضریب تأثیر مجله‌ها را مؤسسه کلریویت انلیتیکس^۶ (تامسون رویترز سابق) به‌صورت سالانه در پایگاه گزارش استنادی نشریات^۷ ارائه می‌کند. ضریب تأثیر مجله برابر است با تعداد کل استندهای دریافتی از سوی مقاله‌های منتشرشده در آن مجله در یک پنجره زمانی معین (معمولاً دو سال) تقسیم بر تعداد کل برون‌دادهای منتشرشده قابل استناد^۸ در آن مجله و در همان دوره زمانی (Gutierrez, Beall, & Forero, 2015). شاخص ضریب تأثیر همواره یکی از پرکاربردترین شاخص‌های علم‌سنجی است. در سال‌های بعد، شاخص‌های سطح مجله^۹ دیگری از قبیل شاخص آنی^{۱۰}، نمره اثرگذاری مقاله^{۱۱}، اس‌جی‌آر^{۱۲}، سایت‌اسکور^{۱۳} از سوی پایگاه‌های استنادی وب‌آوساینس و اسکوپوس ارائه شد و جامعه علمی از آنها استفاده کرده‌اند.

از سوی دیگر، از سوی مراکز نامعتبر و ناشران چاپ‌ولگر دسته‌ای از شاخص‌های علم‌سنجی گمراه‌کننده بدون استفاده از روش‌های علمی و داده‌های دقیق محاسبه می‌شوند و در قبال دریافت هزینه در اختیار مجله‌های متقاضی قرار می‌گیرند. مجله‌های چاپ‌ولگر و کم‌اعتبار برای جلب اعتماد نویسندگان از این شاخص‌ها استفاده می‌کنند. البته نمی‌توان ادعا کرد تمام مجله‌های استفاده‌کننده از شاخص‌های گمراه‌کننده مجله‌های چاپ‌ولگراند. بسیاری ممکن است هنوز در پایگاه‌های استنادی وب‌آوساینس و اسکوپوس نمایه نشده و شاخص‌های معتبر دریافت نکرده‌اند؛ از این‌رو از شاخص‌های گمراه‌کننده برای اعتباریافتن و تشویق نویسندگان برای ارسال مقاله‌هایشان به آن مجله‌ها استفاده می‌کنند. اما ناآگاهی برخی دست‌اندرکاران مجله‌ها می‌تواند شاخص‌های گمراه‌کننده را در نظر ایشان مهم‌تر از شاخص‌های معتبر علم‌سنجی بشناساند و برای دریافت آنها حاضر باشند پول بپردازند (Dadkhah, Borchardt, Lagzian, & Bianciardi, 2017). بعضی از ویژگی‌های شاخص‌های

1. Web of Science
2. Scopus
3. Pubmed
4. Misleading metrics
5. Science Citation Index (SCI)
6. Clarivate analytics
7. Journal Citation Report (JCR)
8. Citable items
9. Journal level metrics
10. Immediacy index
11. Article influence score
12. SJR
13. CiteScore

گمراه‌کننده اینهاست:

- شفاف نبودن اطلاعات وبسایت مؤسسات ارائه‌دهنده شاخص (اطلاعات محدود یا نادرست درباره مکان مؤسسه، تیم مدیریتی و علمی، اطلاعات تماس و غیره)؛
- دریافت هزینه از مجله‌ها برای محاسبه شاخص؛
- افزایش هر ساله عدد شاخص بیشتر مجله‌های نمایه‌شده؛
- استفاده فریبکارانه بیشتر آنها از واژه ضریب تأثیر در نام خود و القای اینکه شاخص آنها شاخص ضریب تأثیر پایگاه استنادی نشریات است. ضریب تأثیر عربی^۱، ضریب تأثیر عمومی^۲، ضریب تأثیر جهانی^۳، ضریب تأثیر علمی^۴، ضریب تأثیر سیستماتیک^۵، و ضریب تأثیر فنی^۶ بعضی از این شاخص‌های گمراه‌کننده هستند؛
- مؤسسه‌های ارائه‌دهنده شاخص‌های گمراه‌کننده عموماً از داده‌های ناموثق گوگل اسکالر برای محاسبه استفاده می‌کنند که مجله‌ها را با هر کیفیتی نمایه می‌کند؛
- شفاف نبودن روش و احتمال استفاده از روش‌های غیرعلمی در محاسبه شاخص‌ها.

هدف این پژوهش، آگاه کردن جامعه دانشگاهی و دست‌اندرکاران نشریات علمی کشور است. ما در این مقاله استفاده از این شاخص‌ها را در نشریات علمی کشور بررسی کرده‌ایم و پیشنهادهایی برای خنثی کردن آثار زیان‌بار آنها داده‌ایم. درباره شاخص‌های گمراه‌کننده پژوهشی در ایران نیافتیم. یک پژوهش خارجی این پدیده را بررسی کرده و تعدادی از شاخص‌های دروغین را در وبسایت‌های بسیار مشابه افشا کرده است که به نظر می‌رسد کسان یکسان. آنها را اداره می‌کنند (Jalalian & Mahboobi, 2013). اثری دیگر ۲۱ شاخص گمراه‌کننده استفاده‌شده مجله‌های چپاولگر را معرفی و اعلام داشته است بیشتر آنها محاسبه ضریب تأثیر را مشابه روش مؤسسه کلریویت انلیتیکس انجام می‌دهند. مقاله گزارش می‌دهد که از سه شاخص معتبر International Scientific Institute, CiteFactor, Scientific Journal Impact Factor بیش از همه سوءاستفاده شده است (Gutierrez, Beall, & Forero, 2015).

مطالعات بسیاری برای شناسایی و افشای مجلات و نشریات چپاولگر (Beall, 2013) و مشارکت پژوهشگران در مجلات نامعتبر از جمله در ایران (جمالی مهمویی و همکاران، ۱۳۹۶؛ اصنافی، پورحسین، و امیدنی‌نیا، ۱۳۹۶؛ Erfanmanesh & Pourhossein, 2017)، ویژگی‌های مجلات نامعتبر (فرجی‌پور لاکه، ۱۳۹۳؛ Jalalian & Dadkhah, 2015; Dadkhah & Mahboobi, 2014)، مجلات ربوده‌شده

1. Arab Impact Factor
2. General Impact Factor
3. Global Impact Factor
4. Scientific Impact Factor
5. Systematic Impact Factor
6. Technical Impact Factor

Asadi, Rahbar, 2016) و کنفرانس‌های جعلی (Borchardt, 2016; Dadkhah, et al., 2016 Rezvani, & Asadi, 2017) انجام شده است. بیشتر این مطالعات دربارهٔ مجله‌های چپاولگر است و به شاخص‌های گمراه‌کننده به صورت گذرا پرداخته‌اند.

در پژوهش حاضر پرسیده‌ایم:

- مشخصه‌های شاخص‌های گمراه‌کننده چیست؟
- کدام مجله‌ها از شاخص‌های گمراه‌کننده استفاده می‌کنند؟
- مجله‌های ایرانی استفاده‌کننده از شاخص‌های گمراه‌کننده را کدام دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی کشور منتشر می‌کنند؟

روش‌شناسی

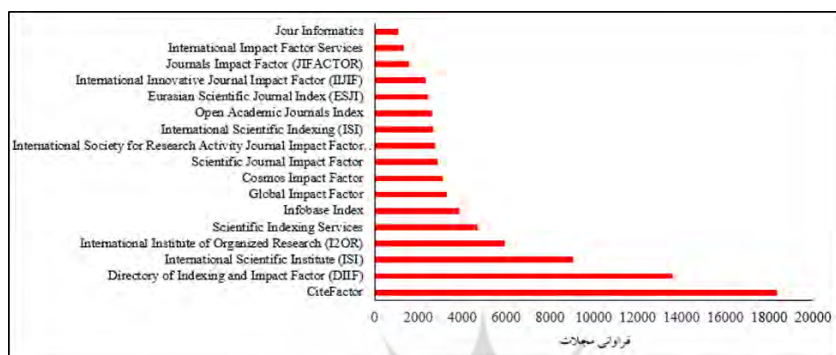
این بررسی روی ۴۱۰ مجله ایرانی نمایه‌شده در ۳۵ وبسایت شاخص‌های گمراه‌کننده انجام شده است. برای گردآوری داده‌ها فهرستی از این شاخص‌ها از وبسایت <https://predatoryjournals.com/> به دست آوردیم. مالک این وبسایت آن را کامل‌ترین فهرست از مؤسسات مظنون به دریافت هزینه و ارائه شاخص‌های گمراه‌کننده می‌داند (Beall, 2014). در آن، ۵۳ شاخص گمراه‌کننده معرفی شده است. از آنجا که ۱۸ شاخص دسترس‌ناپذیر یا نامرتب بود ما به ۳۵ شاخص اکتفا کردیم (پیوست ۱). تعداد مجله‌های نمایه‌شده، روش‌شناسی، اطلاعات تماس، کشور ارائه‌دهنده، هزینه، و مدت زمان نمایه‌سازی مجله‌ها و غیره از هریک از آنها و نام مجله‌هایی که محل نشر خود را ایران اعلام کرده بودند از هریک از ۳۵ وبسایت گردآوردیم. سپس از وبسایت مجله‌های ایرانی نام دانشگاه یا مؤسسه مربوط و تعداد شاخص گمراه‌کننده را جمع‌آوری و با نرم‌افزار اکسل تحلیل کردیم.

یافته‌ها

• مشخصه‌های شاخص‌های گمراه‌کننده

از ۳۵ مؤسسه‌ای که شناسایی کردیم ۱۱ مؤسسه به هند، ۵ مؤسسه به ایالات متحده، ۲ مؤسسه به آلمان، و ۲ مؤسسه به روسیه تعلق داشت. بقیه ملیت خود را اعلام نکرده بودند. ۱۹ وبسایت از دامنه .com، ۱۳ وبسایت از دامنه .org، یک وبسایت از دامنه .info، یک وبسایت از دامنه .net، و یک شاخص از دامنه .ru استفاده کرده است. همچنین تعداد مجلات عضو هریک از این شاخص‌ها تحلیل شد.

در میان ۳۲ وبسایت که شمار مجله‌های استفاده‌کننده را داده‌اند وبسایت CiteFactor با ۱۸۳۵۷؛ پس از آن وبسایت‌های Directory of Indexing and Impact Factor (DIIF) و International Scientific Institute (ISI) به ترتیب با ۱۳۵۹۶ و ۹۰۲۸ عضو بیشترین استفاده‌کننده را داشتند. سه شاخص تعداد مجله‌های استفاده‌کننده را اعلام نکرده بودند.

تصویر ۱. تعداد مجلات نمایه‌شده در شاخص‌های گمراه‌کننده

همان‌طور که در تصویر ۱ مشاهده می‌شود، در میان ۳۲ وبسایت که شمار مجله‌های استفاده‌کننده را داده‌اند وبسایت CiteFactor با ۱۸۳۵۷؛ پس از آن وبسایت‌های Directory of Indexing and Impact Factor (DIIF) و International Scientific Institute (ISI) به ترتیب با ۱۳۵۹۶ و ۹۰۲۸ عضو بیشترین استفاده‌کننده را داشتند. سه شاخص تعداد مجله‌های استفاده‌کننده را اعلام نکرده بودند.

روش محاسبه را ۲۲ شاخص توضیح داده بودند. روش در مواقعی مشابه با روش محاسبه ضریب تأثیر اصلی (مؤسسه کلریویت انلیتیکس) و گاهی متفاوت از آن است (جدول ۱). اصالت مجله، کیفیت علمی مقالات، و اعتبار اعضای هیئت تحریریه بالاترین اهمیت را دارند. بیش از پنجاه درصد امتیاز در ۱۴ شاخص به این پارامترها اختصاص دارد. تنها در یکی به پوشش جغرافیایی اهمیت و به آن امتیاز داده می‌شد. در هیچ‌یک از وبسایت‌ها چگونگی ارزیابی و ارزیابی‌کنندگان بیان نشده بود. در ۱۳ مؤسسه نیز هیچ‌گونه توضیحی درباره روش و نحوه محاسبه شاخص و نمایه‌سازی مجله‌ها ارائه نشده است.

جدول ۱. پارامترهای محاسبه ضریب تأثیر جعلی و فراوانی آنها در شاخص‌ها

فراوانی	پارامترهای محاسبه شاخص
۱۴	اصالت مجله و کیفیت علمی مقالات
۱۰	اعتبار هیئت تحریریه
۹	زمان انتشار و ثبات مجله
۸	تعداد استناد دریافتی
۷	رؤیت بین‌المللی
۴	کیفیت وبسایت
۴	فرآیند پذیرش مقاله
۳	وضعیت حضور مجله در سایر پایگاه‌ها
۳	فرمت مقالات (چاپی، پی‌دی‌اف و غیره)
۲	زبان انتشار
۱	پوشش جغرافیایی

فقط ۱۸ مؤسسه شماره تماس و نشانی پستی خود را اعلام کرده بودند. برخی به‌دروغ نشانی و شماره تماس کشورهای توسعه‌یافته غربی را در وبسایت خود نوشته بودند. به‌طور مثال، شاخص Cosmos Impact Factor نشانی و شماره تماس آلمانی را در وبسایت خود قرار داده؛ درحالی‌که هزینه نمایه‌سازی و محاسبه شاخص را رویه هندوستان اعلام کرده است. مؤسس آن نیز نام آلمانی دارد؛ اما کارنامه حرفه‌ای، ایمیل یا شماره تماسی از وی ارائه نشده است.

۱۵ مؤسسه هزینه نمایه‌سازی یا محاسبه شاخص را در وبسایت خود نگذاشته‌اند و به‌صورت خصوصی به متقاضی اعلام می‌کنند. ۲۰ مؤسسه فقط برای ارزیابی و محاسبه شاخص هزینه می‌گیرند. مبنای دریافت هزینه نیز مدت زمانی که صرف محاسبه شاخص می‌کنند را ملاک می‌گیرند و آن رقمی بین ۲۰ تا ۱۲۵ دلار امریکاست. بیشترین هزینه سالانه نمایه‌سازی و محاسبه شاخص را Perma Society of Technical و Impact Factor Services for International Journals (IFSII) Education and Research طلب می‌کنند (۱۲۵ دلار) و کمترین را General Impact Factor (۲۰ دلار) می‌گیرد (جدول ۲).

جدول ۲. هزینه ارزیابی و محاسبه شاخص‌های گمراه‌کننده برای مجلات

هزینه نمایه‌سازی به دلار	شاخص‌های گمراه‌کننده	ردیف
۱۲۵	Perma Society of Technical Education and Research	۱
۱۰۰	AE Global Index	۲
۱۰۰	Eurasian Scientific Journal Index (ESJI)	۳
۱۰۰	SPARC Indexing	۴
۵۰	Cosmos Impact Factor	۵
۵۰	Scientific Journal Impact Factor	۶
۳۵	Root Indexing	۷
۳۰	International Scientific Indexing (ISI)	۸
۲۰	General Impact Factor	۹
۲۰	International Society for Research Activity Journal Impact Factor (ISRA JIF)	۱۰

فقط ۱۰ مؤسسه مدت‌زمان نمایه‌سازی یا محاسبه شاخص را در وب‌سایت اعلام کرده‌اند و آن بین چهار روز تا چهار هفته است. (ISI) International Scientific Indexing چهار ساعت پس از دریافت هزینه، مجله را نمایه و پس از دو روز کاری شاخص‌های آن را محاسبه و اعلام می‌کند. فرآیند نمایه‌سازی و محاسبه شاخص‌های جعلی در کوتاه‌مدت صورت می‌پذیرد.

• مجله‌های ایرانی استفاده‌کننده

نام‌های ۷۳۶ مجله ایرانی در وب‌سایت ۲۳ شاخص وجود دارد. سه شاخص Open Academic Journals Index، Scientific Journal Impact Factor، و Global Impact Factor به ترتیب با ۱۳۰، ۱۱۷، و ۱۰۱ مجله بیشترین مشتری ایرانی را دارند. با حذف تکراری‌ها مشخص شد ۴۱۰ مجله مشتری این شاخص‌ها هستند. از میان آنها ۳۷۸ وب‌سایت مجله‌ها در دسترس بود؛ اما فقط در وب‌سایت ۲۹۲ مجله به نمایه‌شدن و استفاده از شاخص اشاره شده است (جدول ۳). ۲۲۱ عنوان مجله از یک تا پنج شاخص، ۶۰ مجله از شش تا ده شاخص، ۶ عنوان مجله از یازده تا پانزده شاخص، و ۵ عنوان مجله بیش از شانزده شاخص را در وب‌سایت خود اعلام کرده‌اند (جدول ۴).

جدول ۳. وضعیت مجله‌های ایرانی استفاده‌کننده از شاخص‌های گمراه‌کننده

مجله‌های ایرانی	فراوانی
کل مجله‌های ایرانی موجود در وبسایت شاخص‌های گمراه‌کننده	۷۳۶
مجله‌های منحصربه‌فرد	۴۱۰
مجله‌های دارای وبسایت فعال	۳۷۸
مجله‌های اشاره‌کننده به شاخص‌ها در وبسایتشان	۲۹۲

جدول ۴. وضعیت مجله‌های ایرانی به لحاظ ذکر شاخص‌های گمراه‌کننده در وبسایت خود

تعداد شاخص گمراه‌کننده در سایت مجله	فراوانی
۱ تا ۵ شاخص	۲۲۱
۶ تا ۱۰ شاخص	۶۰
۱۱ تا ۱۵ شاخص	۶
۱۰-۱۵ شاخص جعلی	۵

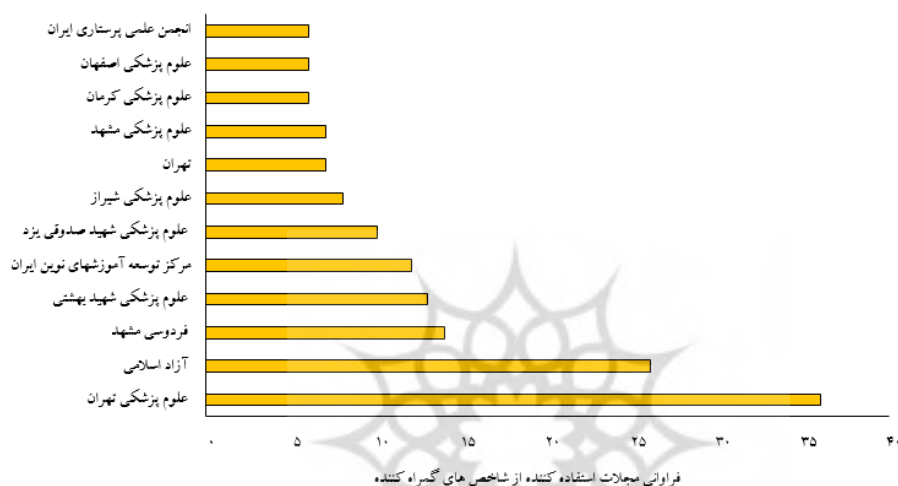
تصویر ۲ یکی از مجله‌های وابسته به دانشگاه تهران را نشان می‌دهد که از نمایه‌شدن در ۱۷ شاخص گمراه‌کننده خبر می‌دهد. این مجله از مجله‌های معتبر وزارت علوم است و در نمایه‌نامه‌های استنادی نمایه استنادی منابع نوظهور^۱ و پایگاه استنادی علوم جهان اسلام^۲ و پایگاه‌های اطلاعاتی مانند پروکوئست و ایسکو نمایه می‌شود.

- ISI-Thomson Reuters Web of Science: Emerging Sources Citation Index (ESCI)
- Islamic World Science Citation Center (ISCI)
- ProQuest
- EBSCO
- Gale
- Google Scholar
- Directory of Open Access Journals (DOAJ)
- International abstracts of human resources
- Index Copernicus
- Global Impact Factor
- Scientific Information Database (SID)
- Cabell's Directory
- scirus
- Ulrich
- Getitold
- Research Papers in Economics (RePEc)
- World's biggest open access English language journals portal (Open J-Gate)
- China Educational Publications Import and Export Corporation (Socolar)
- Directory of Research Journals Indexing
- International Scientific Indexing
- Open Academic Journals Index
- Universal Impact Factor
- General Impact Factor
- Science Impact Factor
- journals/eeccr
- Universia
- worldcat
- sherna
- IFSIJ
- ezb
- getinfo
- New Jour
- the grove library
- scientific World Index
- Pubicon Science Index
- International Impact Factor Services
- Eurasian Scientific Journal Index (ESJI)
- Scientific Indexing Services (SIS)
- COSMOS Impact Factor
- Iran Journals
- noormags
- Magiran
- The University of Tehran Scientific Journals Database
- INTERNATIONAL INSTITUTE OF ORGANIZED RESEARCH
- Information Matrix for the Analysis of Journals
- International Innovative Journal Impact Factor
- scientific world index
- Open Access Library
- citefactor
- researchgate
- oalib
- Advanced Science Index
- journalguide

1. Emerging Sources Citation Index
2. Islamic World Science Citation Index

تصویر ۲. وضعیت نمایه‌شدن یکی از مجله‌های ایرانی در شاخص‌های گمراه‌کننده

- **تعلق سازمانی مجله‌های ایرانی استفاده‌کننده از شاخص‌های گمراه‌کننده**
 دانشگاه علوم پزشکی تهران (۳۶)، دانشگاه آزاد اسلامی (۲۶)، دانشگاه فردوسی مشهد (۱۴)، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی (۱۳)، مرکز توسعه آموزش‌های نوین ایران (۱۲)، و دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد (۱۰) دارای بیشترین مجله‌های استفاده‌کننده از شاخص‌های گمراه‌کننده‌اند (تصویر ۳). ۴۹ عنوان آنها تأییدشده وزارت علوم و ۱۰۱ عنوان تأییدشده وزارت بهداشت هستند.

تصویر ۳. ناشران با بیشترین تعداد مجله‌های استفاده‌کننده از شاخص‌های گمراه‌کننده

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف آشنایی بیشتر جامعه علمی کشور با شاخص‌های علم‌سنجی گمراه‌کننده، شاخص جعلی و میزان استفاده مجله‌های ایرانی از این شاخص‌ها را مطالعه کرده است. یافته‌ها نشان داد بیشتر شاخص‌های جعلی در کشور هندوستان ایجاد شده‌اند. نقش این کشور در انتشار مجلات چاپ‌ولگر پیش از این نشان داده شده است (اصنافی و همکاران، ۱۳۹۶؛ Erfanmanesh & Pourhossein, 2017).

یافته‌های ما مبنی بر اینکه سه شاخص Directory of Indexing and Impact CiteFactor، International Scientific Institute (ISI) و Factor (DIIF) بیشترین مجلات نمایه‌شده را دارند قبلاً دیده شده است (Gutierrez, Beall, & Forero, 2015). در این پژوهش، ویژگی‌های شاخص‌های گمراه‌کننده: از دسترس خارج شدن ناگهانی وب‌سایت، فراوانی مجله‌های استفاده‌کننده، روش‌شناسی مبهم و غیرعلمی، ندادن اطلاعات دقیق

تماس و نشانی مؤسسه، شناساندن کادر علمی و اجرایی مسئول ارزیابی و محاسبه شاخص‌ها، دریافت هزینه، و به‌سرعت محاسبه‌کردن شناسایی شد. بیشترین مجله‌های ایرانی استفاده‌کننده از شاخص‌های گمراه‌کننده متعلق به دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، آزاد اسلامی، دانشگاه فردوسی مشهد، و دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی است. استفاده مجله‌های علوم پزشکی از شاخص‌های گمراه‌کننده بیش از دیگر رشته‌هاست. البته هیچ‌یک از این مجله‌ها چپ‌ولگر و جعلی نیستند و چه‌بسا در نمایه‌نامه‌های معتبر نمایه می‌شوند؛ اما استفاده ناآگاهانه آنها از شاخص‌های گمراه‌کننده می‌تواند از اعتبار آنها بکاهد و آنها را در خطر قرار گرفتن در فهرست مجله‌های چپ‌ولگر و کم‌کیفیت قرار دهد. مجله‌های علمی برتر برای حفظ اعتبار خود از چنین شاخص‌هایی استفاده نمی‌کنند.

مسئولان کمیته نشریات وزارت علوم و بهداشت و دست‌اندرکاران انتشار این مجلات علمی ایرانی باید آگاه باشند و به نمایه‌شدن در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی اکتفا کنند.

قدردانی

این مقاله با راهنمایی‌های دکتر محمدمین عرفان‌منش نوشته شده است. مراتب تشکر خود را از راهنمایی‌های ارزشمند ایشان در یافتن ایده و نگارش مقاله اعلام می‌داریم.

مآخذ

اصنافی، امیررضا؛ پورحسین، راضیه؛ و امیدنی، مریم (۱۳۹۶). میزان همکاری پژوهشگران ایرانی در نشریات علمی نامعتبر. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۸ (۳)، ۹۳-۱۰۵.

جمالی مهموئی، حمیدرضا؛ جشیره‌نژادی، فرانگیس؛ و علیمحمدی، داریوش (۱۳۹۶). میزان مشارکت دانشگاهیان ایران در مجله‌های ناشران متقلب در سال ۲۰۱۵. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۸ (۳)، ۸۱-۹۲.

فرجی‌پور لاکه، اعظم (۱۳۹۳). شناسایی ویژگی‌های مشترک مجله‌های نامعتبر و تحلیل وضعیت انتشار مقالات ایرانی در آنها. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۴۹ (۳)، ۳۳۹-۳۵۳.

Asadi, A., Rahbar, N., Rezvani, M. J., & Asadi, F. (2017). Fake / Bogus Conferences : Their

- Features and Some Subtle Ways to Differentiate Them from Real Ones. *Science and Engineering Ethics*, 1–6. Retrieved January 25, 2020, from <https://doi.org/10.1007/s11948-017-9906-2>
- Beall, J. (2013). Medical publishing triage—chronicling predatory open access publishers. *Annals of Medicine and Surgery*, 2 (2), 47–49.
- Beall, J. (2014). Corrupt and Questionable Practices in the Scholarly Publishing Industry. *Editorial Office News*, 7 (10), 10-13
- Dadkhah, M., & Borchardt, G. (2016). Hijacked journals: an emerging challenge for scholarly publishing. *Aesthetic Surgery Journal*, 36 (6), 739–741.
- Dadkhah, M., Borchardt, G., Lagzian, M., & Bianciardi, G. (2017). Academic Journals Plagued by Bogus Impact Factors. *Publishing Research Quarterly*, 33 (2), 183–187.
- Dadkhah, M., Maliszewski, T., Teixeira da Silva, J. A. (2016). Hijacked journals, hijacked web-sites, journal phishing, misleading metrics, and predatory publishing: actual and potential threats to academic integrity and publishing ethics. *Forensic Science, Medicine, and Pathology*, 12 (3), 353–362.
- Dadkhah, M., Sutikno T., Jazi M. D., Stiawan D. (2015). An introduction to journal phishings and their detection approach. *Telkommika*, 13, 373–80
- Erfanmanesh, M., & Pourhossein, R. (2017). Publishing in Predatory Open Access Journals: a Case of Iran. *Publishing Research Quarterly*, 33, 433–444. Retrieved January 25, 2020, from <https://doi.org/10.1007/s12109-017-9547-y>
- Gutierrez, F. R. S., Beall, J., & Forero, D. A. (2015). Spurious alternative impact factors: The scale of the problem from an academic perspective. *BioEssays*, 37 (5), 474–476.
- Xia, J., Harmon, J. L., Connolly, K. G., Donnelly, R. M., Anderson, M. R., & Howard, H. A. (2015). Who publishes in “predatory” journals? *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 66 (7), 1406–1417.
- Jalalian, M. (2015). The story of fake impact factor companies and how we detected them. *Electronic Physician*, 7 (2), 1069–72.
- Jalalian, M., & Dadkhah, M. (2015). The full story of 90 hijacked journals from August 2011 to June 2015. *Geographica Pannonica*, 19 (2), 73–87.
- Jalalian, M., Mahboobi, H. (2013). New corruption detected: Bogus impact factors

compiled by fake organizations. *The New York Times*, 5 (3), 685–686.

Jalalian, M., & Mahboobi, H. (2014). Hijacked journals and predatory publishers: Is there a need to re-think how to assess the quality of academic research? *Walailak Journal of Science & Technology*, 11 (5), 389-394.

استناد به این مقاله:

مقیسه، زهره؛ شکرزاده، نگین (۱۳۹۸). شاخص‌های علم‌سنجی گمراه‌کننده و استفاده مجله‌های ایرانی از آنها. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۳۰ (۴)، ۲۱-۸.

پیوست ۱. آدرس و نشانی شاخص‌های جعلی

وبسایت	شاخص جعلی	ردیف
http://aeglobalindex.com/	AE Global Index	۱
http://aqcj.org/index.html	African Quality Centre for Journals	۲
http://www.journal-metrics.com/index.php	American Standards for Journals and Research (ASJR)	۳
https://web.archive.org/web/20161020230152/http://arabimpactfactor.com/index.asp	Arab Impact Factor (معامله التأثير العربی)	۴
http://www.citefactor.org/	CiteFactor	۵
http://cosmosimpactfactor.com/	Cosmos Impact Factor	۶
http://dids.info/welcome/	Digital Identification Database System (DIDS)	۷
http://doi-ds.org/doiijif/	Digital Online Identifier-Database System (DOI Indexed Journals Impact Factor / DOIJIF)	۸
http://www.diif.org/	Directory of Indexing and Impact Factor (DIIF)	۹
http://esjindex.org/index.php	Eurasian Scientific Journal Index (ESJI)	۱۰
http://generalimpactfactor.com/index.php	General Impact Factor	۱۱
http://globalimpactfactor.com/	Global Impact Factor	۱۲
http://impact-factor.ru/	IMPACT-FACTOR.RU	۱۳
http://ifsij.com/	Impact Factor Services for International Journals (IFSIJ)	۱۴
https://journals.indexcopernicus.com/	IndexCopernicus	۱۵
http://www.infobasindx.com	Infobase Index	۱۶
http://www.iarcif.org/	International Accreditation and Research Council (IARC)	۱۷
http://impactfactorservice.com/home/index	International Impact Factor Services	۱۸

وبسایت	شاخص جعلی	ردیف
http://ijif.com/index	International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)	۱۹
http://www.i2or.com/	International Institute of Organized Research (I2OR)	۲۰
http://isindexing.com/isi/index.php	International Scientific Indexing (ISI)	۲۱
http://www.scijournal.org/index.html	International Scientific Institute (ISI)	۲۲
http://www.israjif.org/index.html	International Society for Research Activity Journal Impact Factor (ISRA JIF)	۲۳
http://www.jourinfo.com/	Jour Informatics	۲۴
http://www.jifactor.com/index.asp	Journal Impact Factor	۲۵
http://jifactor.org/	Journals Impact Factor (JIFACTOR)	۲۶
http://oaji.net/	Open Academic Journals Index	۲۷
http://www.prenasociety.org/default.aspx?menuID=44	Perma Society of Technical Education and Research	۲۸
http://www.rjifactor.com/	RJI Factor (Research Journal Impact Factor)	۲۹
http://www.rootindexing.com/	Root Indexing	۳۰
http://scienceimpactfactor.com/	Science Impact Factor	۳۱
http://sindexs.org/	Scientific Indexing Services	۳۲
http://sjifactor.com/	Scientific Journal Impact Factor	۳۳
http://www.sparcindexing.org/	SPARC Indexing	۳۴
http://sifactor.org/index.html	Systematic Impact Factor	۳۵